

MUZEELÉ CITADINE DREPT CENTRE DE DIALOG CIVIC?*

Renée KISTEMAKER

*Lucrarea a fost prezentată la cea de a patra conferință a Asociației Internaționale a Muzeelor, Amsterdam, 3-5 noiembrie 2005. Autoarea este Consultant șef cercetare și dezvoltare proiecte, Muzeul de Istorie din Amsterdam.
1 Arjen van Susteren, *Atlas Mondial Metropolitan*, Rotterdam 2005.
2 Simon Stephens, *Limitele orașului, Jurnalul Muzeelor*, Octombrie 2005, pg. 22-25.
3 Muzeele orașului, Roma, 2-3 decembrie 2005. Conferința Științifică Internațională asupra Muzeelor Citadine și Muzeul Citadin din Volos (Grecia).
Volos, 31 martie - 2 aprilie 2006, o conferință despre planurile de creare a unui muzeu citadin pentru Antalia a fost ținut în 29-30 aprilie 2006.
Din 30 aprilie - 2 mai 2006 comitetul ICOM al muzeelor citadine, CAMOC, a organizat o conferință în Boston. *Muzele citadine drept o cale pentru înțelegerea viului urban*.

A cum doi ani am citit o recenzie interesantă a unei cărți care a apărut într-un ziar olandez¹. Era vorba despre noul publicat Atlas Mondial Metropolitan, scris de un planificator urban olandez, Arjen van Susteren. El compară 101 orașe din întreaga lume, orașe precum Los Angeles, Detroit, Rio de Janeiro și Beijing. Dintre acestea, 89 ar putea fi definite ca "metropole". Conform lui Van Susteren, una din caracteristicile unei metropole o reprezintă contactele și relațiile sale globale care sunt mai importante decât cele locale. Una dintre acestea este localizată în partea de Vest a Olandei și se numește Randstad. Aceasta este compusă din orașe olandeze cunoscute precum Amsterdam, Haga, Leiden, Utrecht și Rotterdam. Una din diferențele remarcabile față de alte metropole este că totuși nu există o hartă citadină pentru Randstad. Din punctul de vedere al spațiului economic, Randstad este o realitate, dar nu există dintr-o perspectivă politică, culturală sau de mentalitate. Va exista vreodată un muzeu citadin pentru Randstad? Mă îndoiesc, cel puțin nu în viitorul apropiat. Motivul este că sentimentul de apartenență, de a fi parte a unui oraș, este legat de orașele individuale care formează această metropolă. Această istorie datează încă din evul mediu, iar interesul pentru trecutul lor este cât se poate de viu. Nici locuitorii din Randstad și nici turiștii nu s-ar recunoaște la momentul prezent într-un muzeu citadin Randstad.

Publicarea mai sus-menționatului Atlas Mondial Metropolitan este doar un exemplu olandez al unui fenomen cunoscut la scară globală - urbanizarea. Simon Stephens scrie în articolul său *Limitele orașului din Jurnalul Muzeelor*, ediția din octombrie 2005, că dezvoltarea orașelor este "în mod probabil cel mai important eveniment din ultimul secol"². Se pare că în doi ani, jumătate din populația lumii va trăi la oraș. Cum poate face față acestei realități muzeul citadin? Suntem pregătiți?

În mod cert, în multe locuri, interesul pentru muzeele citadine este în creștere. De exemplu, în Flandra, începând cu anii 90 ai secolului trecut, autoritățile municipale, provinciale și naționale au stimulat dezvoltarea unor muzee citadine în Anverse, Gent și Bruges. Și mai recent, în timpul conferințelor din Roma, Volos și Antalia a devenit clar că au loc dezvoltări asemănătoare și în Italia, Grecia și Turcia³. Bineînțeles că punctul de plecare al planurilor și al discuțiilor variază foarte mult, chiar și la nivel local și național. Cu toate acestea însă, tendința generală este că atât personalul muzeelor, cât și autoritățile locale și naționale se întreabă ce rol poate juca muzeul citadin pentru locuitorii orașului în primul rând, și în al doilea rând pentru turiști. Cu alte cuvinte, ca o categorie aparte, muzeul citadin este cât se poate de vibrantă.

În timpul celei de a patra conferințe a Asociației Internaționale a Muzeelor Citadine, care a fost organizată în Amsterdam de Muzeul de Istorie din Amsterdam, între 3 – 5 noiembrie 2005⁴ au existat foarte multe oportunități pentru schimbul de idei despre cele mai recente evenimente referitoare la domeniul muzeelor citadine. Înainte de a intra în detaliu despre tema generală a acestei conferințe, trebuie făcut un scurt sumar al condițiilor generale în care se desfășoară acest tip de conferințe. În 1993, directorul Muzeului Londrei, Max Hebditch, a avut inițiativa de a organiza un simpozion cu titlul Reflectarea orașelor. Ideea era de a crea un forum la nivel înalt pentru muzeele citadine pentru discuții și cooperare profesională. La finalul unui simpozion foarte fructuos, participanții au decis să creeze o asociație informală pentru specialiștii din muzeele citadine, care ar trebui să fie deschisă de asemenea și celor care lucrează în instituții sau organizații legate de acest domeniu. Cu acest scop, s-a decis organizarea unui simpozion la un interval de doi ani. În 1995, Muzeul de Istorie al Barcelonei a reușit să adune din nou un număr foarte mare de muzee citadine, acoperind importante teme precum Muzeele și Centrele Istorice, Schimbarea urbană și conservarea patrimoniului. La sfârșitul acestei conferințe, participanții și-au exprimat dorința de a continua forumul pentru discutarea și întărirea în viitor a legăturilor dintre muzeele citadine. Au

fost luate decizii pentru a da o oarecare structură organizațională acestei asociații. A fost stabilit un grup de lucru internațional, format din șase persoane care să îl sfătuiască pe viitorul președinte cu privire la organizarea următorului simpozion și a altor probleme generale ale asociației. O altă rezoluție a fost menținerea unei relații de apropiere cu ICMAH (International ICOM Committee of Museums of History and Archaeology – Comitetul ICOM al Muzeelor de Istorie și Arheologie) și cu Asociația Internațională a Muzeelor de Istorie, o organizație asociată la ICOM. Forumul se dorea a fi o organizație cu caracter strict informal. Din păcate nu a fost posibilă organizarea următoarei întâlniri decât în anul 2000. De data aceasta, gazdă a fost Muzeul de Istorie al Orașului Luxemburg. Simpozionul a adus laolaltă nu doar muzee citadine; a fost de asemenea un simpozion al ICMAH și al Asociației Internaționale a Muzeelor de Istorie. În timpul conferinței de la Amsterdam a fost menținută această relație specială cu ICMAH și, mai ales, cu muzeele citadine care făceau parte din acest comitet ICOM și cu Asociația Internațională a Muzeelor de Istorie. În plus, ca aspect de noutate, câțiva membri din noul comitet ICOM, CAMOC (the Committee for the Collections and Activities of Museums of the City – Comitetul pentru Colecțiile și Activitățile Muzeelor Citadine) erau prezenți la conferință.

4. Conferința a fost organizată în strânsă cooperare cu un grup de lucru internațional al Asociației Muzeelor Citadine. Coparteneri olandezi la conferință au fost Muzeul de Istorie din Rotterdam, Het Schielandhuis, și Muzeul Citadin din Haga.

5. Asociația Internațională a Muzeelor Citadine este o organizație strict informală, fără un comitet și fără taxe. Pentru a deveni membru, este suficient să îi scrieți autoarei acestui articol. Pentru a deveni membru al noului comitet ICOM al muzeelor citadine CAMOC vă rugăm vizitați site-ul lor la www.cja-arts.com/camoc.htm

6. www.dtm.amsterdam.nl

Acest comitet a fost creat în timpul conferinței ICOM care a avut loc în toamna anului 2004 la Seul, la inițiativa muzeului citadin din Moscova⁵.

Care a fost tema generală a conferinței de la Amsterdam? În ultimele decenii, multe persoane au încercat să găsească noi înțelesuri ale conceptului de ‘cetățean’ sau ‘orășean’. Cum putem conviețui într-un oraș, în ce manieră experimentăm orașul? În acest context trebuie reliefat faptul că muzeele citadine funcționează nu doar ca păstrători ai colecțiilor istorice ale orașului. Ele de asemenea povestesc și prezintă istoria orașului, a locuitorilor acestuia; cu alte cuvinte, muzeele orășenești funcționează și ca istorici. Sunt oare muzeele citadine conștiente de faptul că joacă un rol în istoria și geografia orașului? Participă ele în mod activ la procesul de schimbare al orașului? Oferă o platformă sau funcționează ca un forum? Altfel spus: muzeele citadine aleg să fie agenți conștienți sociali, culturali, economici și chiar și în climatul politic al orașelor noastre în continuu proces de schimbare? Pot funcționa ele ca un loc pentru dialogul civic?

Pentru a stimula o discuție interdisciplinară, au fost invitați participanți din diverse domenii profesionale, așa cum sunt corporațiile imobiliare, istoricii urbaniști, comitetele de turism și organizațiile de emigranți. Bineînțeles că majoritatea participanților erau profesioniști din

muzeele citadine. Studenții erau un alt important segment de audiență. În final au participat la conferință 160 de persoane din 26 de țări din Europa Occidentală și Orientală, Africa și America de Nord.

De ce Amsterdam?

De ce să fie organizată conferința la Amsterdam? De la inaugurarea sa în anii 1970, Muzeul de Istorie din Amsterdam (Amsterdam Historical Museum – AHM) și-a construit o reputație solidă, atât în Olanda, cât și în străinătate⁶. În 1999 și 2000 s-au făcut schimbări de anvergură la expoziția noastră permanentă despre istoria Amsterdamului. Aceste schimbări au fost inspirate de câteva obiective:

- atragerea unei audiențe mai largi (familii cu copii, tineri și un public cultural mai divers)
- extinderea camerelor dedicate istoriei recente a orașului
- lucrul cu alte tipuri de colecții (materiale și imateriale), din perspective stimulării interactivității în timpul vizitelor în muzeu.

Aceste noi camere ale expoziției permanente sunt rezultatul unor încercări din diverse expoziții temporare din a doua parte a anilor 90. Mai mult chiar, muzeul a dezvoltat o nouă politică a colecțiilor pentru sfârșitul secolului 19 și 20, o perioadă care anterior nu era foarte bine reprezentată în colecțiile muzeului. În

același timp muzeul a dezvoltat și o strategie multiculturală și interculturală pentru vizitatori.

În acest moment, renovăm zona de intrare și prima cameră a muzeului. Există, de asemenea, un plan de a face schimbări și la încăperile dedicate istoriei timpurii a orașului, pe baza aceluiași obiective menționate mai sus. Mai mult ca niciodată, muzeul dorește să fie un muzeu al tuturor locuitorilor Amsterdamului. Principiile conceptului de incluziune socială, foarte populare mai ales în țările anglo-saxone, formează baza pentru toate programele noastre expoziționale și educaționale.

AHM-ul nu este activ doar între pereții muzeului. Multe activități au loc în alte cartiere și în strânsă legătură cu organizații asemănătoare din oraș. Alți parteneri din patrimoniu extrem de importanți sunt Arhivele Orașenești, Serviciul de Arheologie și Clădiri Istorice, toate fiind responsabile pentru patrimonial Amsterdamului. Aceasta se aplică bineînțeles și Muzeului Stedelijk, care găzduiește colecțiile de artă modernă municipală și se aplică de asemenea Rijksmuseum, care din 1885 a deținut printr-un împrumut pe termen lung o parte considerabilă din colecțiile de artă mai vechi ale Amsterdamului. Există de asemenea relații apropiate cu alte instituții culturale din Amsterdam, precum și cu numeroasele servicii și companii municipale. Prin urmare, Muzeul Istoriei Amsterdamului se află nu doar la propriu în mijlocul orașului, dar și la figurat.

Amsterdam este un oraș foarte cosmopolit. În el trăiesc peste 170 de naționalități, și multe dintre activitățile sale economice și culturale se extind mult peste granițele municipale și naționale. Amsterdamul este de asemenea un oraș în continuă schimbare. Două treimi din cei 750,000 locuitori s-au schimbat în ultimul deceniu, ca rezultat atât al emigrării, cât și al imigrării.

Subiectul conferinței a fost foarte interesant pentru consilierul pentru cultură al prefecturii. În 2003, departamentul acesteia a publicat o strategie culturală pe termen lung, până în 2015. Introducerea acestui document stipula cultura drept un element de bază pentru oraș: aceasta facilitează contactul, respectul reciproc și înțelegerea între persoane de proveniență culturală și socială diferite. Ea poate contribui la conturarea unui oraș nou, înfloritor, dinamic și intercultural, în care toți locuitorii să se simtă acasă. S-a pus accentul pe trei mari teme: 1. Identitatea orașului și identificarea cu orașul, 2. Cultura, ca parte esențială și instrument în educație și 3. Cultura ca sub-sector al economiei orașului. Pentru atingerea anumitor țeluri privitoare la aceste trei teme, au fost alese diverse puncte cheie. Unul dintre acestea a fost responsabilizarea. Într-o mare măsură, un oraș funcționează la nivel optim atunci când locuitorii săi se simt responsabili pentru domeniul public, când se percep ca

7.11et
Geheugen van
een Stad
(memoria unui
oraș)
Vierstedenwor-
kshop
Stadsmusea (
Workshop al
muzeelor
citadine din
patru orașe).
Gent-
Bijlokesmuseu
m 23-24
noiembrie
2004. pg. 107

8. David
Fleming,
Making City
Histories. in
Making
Histories in
Museums. ed
Gaynor
Kavanagh,
Leicester
1996. pp 131-
142. p 139

proprietari. În această viziune, locuitorii sunt interesați de ceea ce se întâmplă pe stradă și în cartierele lor și doresc să se implice în mod activ. Autoritățile locale doresc să sporească acest sentiment de responsabilitate prin stimularea schimbului intercultural și prin încurajarea oamenilor de a depăși barierele. Este evident faptul că patrimonial cultural poate juca un rol foarte important într-un muzeu precum AHM.

Conținutul programului

Ce este un muzeu citadin? Unii îl vor identifica automat cu 'muzeul de istorie', și, într-adevăr, deseori așa este și cazul. Cu toate acestea însă, aspectul interesant al muzeelor citadine este că ele pot fi foarte diverse, incluzând colecții de artă, obiecte istorice și arheologice și uneori obiecte legate de istoria naturală. Prin urmare, este nevoie de mai multă exactitate. Aș dori să folosesc aici o descriere făcută de Steven Thielemans, în timpul unui seminar de lucru la care au participat patru muzee citadine din Ghent în anul 2000: un muzeu citadin este un muzeu despre și în oraș. Este conectat, în sensul de implicare atât în strategia autorităților locale, cât și de implicare a cetățenilor⁷.

Să trecem de la cuvântul 'muzeu', la cuvântul 'oraș', o parte foarte importantă a numelui generic al acestui tip de muzeu, deoarece despre acesta și

discutăm. După cum am menționat deja la începutul articolului, oriunde în lume orașele devin din ce în ce importante pentru societățile noastre. În ultimele decenii, acestea au început să crească într-un ritm rapid atât din punctul de vedere al spațiului, cât și al populației. Deseori are loc un grad înalt de imigrare, dar uneori și de emigrare. Datorită unor factori complicați precum globalizarea, transportul rapid și mijloacele moderne de comunicare, orașele se schimbă foarte repede și din perspective economică și din cea culturală. Există o literatură extinsă pe tema orașului, scrisă de o serie de experți din rândurile sociologilor, economiștilor, urbanistilor, arhitecților și specialiștilor în activitățile culturale. Orașul este cu siguranță un subiect de interes.

Cum reacționează muzeele citadine la aceste orașe în evoluție? Sunt oare capabile și doritoare "să lucreze cu toți partenerii citadini pentru a asigura că muzeele și locuitorii [...] sunt implicate într-o serie de dialoguri și inițiative comune?" după cum a scris David Fleming în 1996?⁸

Conferința a debutat cu două discursuri esențiale. Primul a fost ținut de Dr. Michiel Wagenaar, lector la Departamentul de Geografie și Planificare al Universității din Amsterdam. În discursul său, numit Mozaic urban al peisajului citadin și tiparele rezidențiale din Occident, el a

vorbit despre locuri și oameni; despre topografia socială și mediul ridicat al orașului; despre modul în care orașele funcționează ca niște mașini de sortat care filtrează populația locală în diferite locații. Sistemul nu dispersează rezidenții în mod aleatoriu pe domeniul urban. Venitul, statutul și etnia joacă un rol crucial în explicarea modului în care cineva își găsește locul în acest mozaic urban.

Dr. Wagenaar a explicat cum locurile se schimbă de-a lungul anilor și cum acest fapt este determinat de sistemul politic și economic dominant. El a conchis că atunci când ordinea orășenească pre-modernă s-a destrămat sub forțele industrializării și urbanizării rapide, au apărut două modele de folosire a terenului, care au continuat să joace un rol esențial până în prezent, în ciuda modificărilor importante care au survenit după cel de al doilea război mondial. Primul model este cel al răspunsului *laissez-faire*, care este predominant mai ales în țări ca Anglia și mai apoi Statele Unite. Al doilea model este cel al răspunsului statului puternic, întâlnit mai ales în Franța, Paris fiind un exemplu concludent, dar și în alte țări din Europa Centrală și de Sud.

Profesorul Vanessa Schwartz, istoric al culturii vizuale moderne de la Universitatea Californiei de Sud, a prezentat cel de al doilea discurs. Subiectul acestuia a fost **Simbolurile urbane**, un domeniu de studiu relativ nou care încearcă să izoleze un element

vizual critic în construcția experienței și identității urbane, și de asemenea în construcția unor dezvoltări extra-urbane, așa cum sunt națiunile sau ideologiile. Unul dintre exemplele utilizate în discursul său este Turnul Eiffel din Paris, ca exemplu remarcabil de simbol citadin⁹.

Nici unul din autorii celor două discursuri lucrează într-un muzeu, dar ambii au legături strânse sau au un interes profund pentru activitatea muzeală.

Discursurile de bază au fost folosite ca introducere pentru cele trei mari teme ale conferinței.

Prima temă a fost Conturarea orașului

Prin colectarea obiectelor de interes și organizarea de expoziții și activități educaționale, muzeul înregistrează parte a istoriei orașului. Bineînțeles că nu există o singură istorie a orașului, multe povești aducând lumină asupra istoriei orașului. Istoria orașului este dinamică și în continuă schimbare.

Întrebări importante au fost:

- În ce mod se leagă activitatea muzeelor citadine de istoria scrisă a orașelor, mai ales de istoriile 'oficiale'? Suntem conștienți de faptul că jucăm un rol în consemnarea istoriei? Cât de complet vrem să fie acest rol?

- Ce obiecte colecționăm și cum? Numeroase muzee se ocupă cu proiecte de istorie orală și înregistrarea

9. Proiectul a fost coordonat în colaborare cu Phil Ethington. Textul discursului profesorului Schwartz este o parte a unui număr special al publicației *Urban History* (v.32, n. 1), mai 2006 (Cambridge University Press), iar componenta multimedia poate fi accesată pe site-ul Cambridge Journals Online, http://www.usc.edu/dept/LAS/history/urbanicons/urban_icons_companion/index.htm.

poveștilor și amintirilor. Ce alegeri se fac, ce suporturi media sunt folosite, ale cui amintiri? Cât de important este patrimoniul imaterial?

- Ne interesează istoria întregului oraș, sau ne limităm doar la centrul istoric? Punem accent pe istoria seculară sau cea a timpurilor moderne?

- Care este relația muzeelor citadine cu alte instituții și servicii de patrimoniu, așa cum sunt arhivele, clădirile istorice și serviciile arheologice? Cooperăm? Cum sunt delimitate sarcinile noastre?

- Cum alegem temele expozițiilor noastre și cum decidem ce colecționăm? Luăm în considerare opiniile și celor din afara muzeelor (grupurile țintă, municipalitățile...)?

Cea de a doua temă a fost Activarea orașului

Doresc muzeele citadine să joace un rol activ în oraș? Câteva muzee au dezvoltat o strategie de extindere care implică locuitorii orașului în activitatea muzeului. În conformitate cu această strategie, unele muzee au dobândit un rol activ în oraș, și în unele cazuri, în îmbunătățirea calității vieții. Unele muzee sunt active în afara clădirilor, organizând mici expoziții în cartiere, bănci, magazine etc. De ce fac aceste lucruri, care sunt obiectivele lor? Ce parteneriate (de exemplu corporațiile imobiliare, organizațiile sociale, întreprinzătorii și municipalitățile) se dezvoltă? Unele muzee se prezintă în

mod voit drept forumuri pentru discuții, reprezentații artistice și ca parte dinamică a orașului.

Întrebări pentru această temă au fost:

- În ce modalitate încearcă muzeele să intre în contact cu orașul și locuitorii săi? Ce alianțe se formează? Contribuie muzeul la obiectivele sociale mai largi?

- În ce măsură funcționează expozițiile drept o platformă pentru discuție? În ce mod sunt implicate de către muzee grupurile și indivizii în compilarea expozițiilor (sau a website-urilor sau a programelor educaționale)?

- Muzeele orășenești joacă vreun rol în ceea ce este cunoscut drept orașul 'creativ', de exemplu prin cooperarea cu instituțiile de educație superioară, ca o platformă pentru artiști sau prin alocarea unor sarcini?

- În ce fel muzeele orășenești influențează în mod activ strategia de patrimoniu a unui oraș?

Ultima temă a fost Reprezentarea orașului

Orice oraș evocă imagini. Toți locuitorii au propria imagine mentală a orașului. Serviciile turistice bombardează deseori turiștii cu imagini bine alese. Turiștii au văzut orașul la televizor și au citit cărți. Unele dintre imaginile orașului sunt plăcute și acceptabile din punct de vedere social, dar altele se referă la aspecte mai neplăcute ale orașului. Orașele folosesc

de asemenea imagini care intră în competiție cu alte orașe pentru turiști, precum și pentru noi afaceri sau activități economice ale noilor locuitori. Este cumva posibil să facem o analiză generală a modului în care sunt alese aceste imagini și rolul pe care muzeele citadine îl joacă în aceasta?

Pe această temă s-au pus următoarele întrebări:

- Camerele de turism aleg imagini ale orașului pentru activitățile lor promoționale. Au cumva contact cu muzeele orășenești, participă aceste muzee în astfel de activități? Ce similarități și ce diferențe există între imaginile alese de camerele de turism și cele prezentate de muzeele orășenești?

- Este oare posibil sau dezirabil ca muzeele citadine să își propună o participare activă la eliminarea stereotipurilor pe care muzeele le consideră nedorite sau incorecte? Pot oare acestea contribui la formarea de noi stereotipuri?

- În anumite orașe un așa-numit 'centru de patrimoniu' furnizează turiștilor informații despre oraș. Care ar trebui să fie relația dintre muzeele citadine și astfel de activități?

Pentru a face conferința cât mai interactivă posibil, fiecare temă a fost separată în patru grupuri de lucru paralele, cu câte două prezentări de studii de caz ale unor muzee citadine internaționale. Fiecare temă a fost

introdusă într-o prelegere plenară. Acestea s-au dovedit a fi instrumente foarte interesante și foarte fructuoase pentru schimbul de informații și pentru discuții. Participanții au putut urma studii de caz dintr-o diversitate de muzee citadine, așa cum sunt cele din Helsinki, Varșovia, St Petersburg, Veneția, Viena, Londra, Liverpool, Amsterdam, Zoetermeer, Berlin, Lion, Antwerp, Beirut, Addis Ababa, Meknès și alte câteva.

Câteva dintre rezultatele și concluziile conferinței¹⁰

Subiectul conferinței era în mod evident de real interes pentru numeroase muzee orășenești. Din discuții și din discursuri a reieșit foarte clar dorința și abilitatea muzeelor citadine de a aborda și de a trata acest subiect într-o varietate de moduri. Nu este o sarcină foarte ușoară reliefa punctelor majore atinse și a coordonatelor principale de discuție, având în vedere numărul mare de contribuții ale participanților din 26 de țări, fără a generaliza, dar cred că este totuși posibilă identificarea câtorva idei principale.

Vorbind în termeni generali, se poate spune că muzeele din diverse orașe, mai ales din Europa de Vest și din Statele Unite, au dezvoltat în ultimele decenii o abordare care a trecut de la accentul pe ofertă la cea în care se pune accentul pe întrebări. S-au depus eforturi majore în identificarea a noi

10. Textul complet al celor 29 de prelegeri este publicat în *Muzeele citadine ca centre de dialog civic?* Amsterdam 2006.

grupuri de audiență și în sondaje de opinie. La alegerea subiectelor de expoziție, personalul muzeal lucrează într-o manieră care se concentrează pe întrebări. Muzeele trebuie să fie cât mai accesibile și primitoare. Autoritatea curatorului, adesea considerată infailibilă, este pusă acum sub semnul întrebării. Comentariul 'vizitatorul poate deveni curator', dintr-o lucrare despre planurile pentru muzeul orașului Beirut, este foarte sugestiv.

În alte muzee citadine, ca de exemplu cele din Varșovia sau Sankt Petersburg, are loc o reorientare a imaginii trecutului, care până de curând era versiunea 'oficială' a istoriei. Expozițiile și produsele educaționale sunt mijloace prin care se încurajează discuțiile publicului în muzeu. Există, de asemenea, și muzee precum cel pentru Districtul 6 din Capetown care și-au asumat responsabilitatea de a scoate la iveală capitole ale istoriei care au fost fie reprimare, fie ascunse. Pentru aceste muzee, lucrul cu amintirile și istoriile publicului este crucial, atât în interiorul, cât și în exteriorul muzeului. Adunarea colecțiilor, expozițiile și proiectele educaționale, merg toate mână în mână cu acestea.

Ar fi util acum să reflectăm în mai mult detaliu despre diversitatea lucrărilor care au fost prezentate la conferință și să ne concentrăm asupra opiniilor exprimate în timpul discuțiilor. O privire de ansamblu pe fiecare temă urmărește principalele puncte de discuție.

Tema 1: Conturarea orașului

1. Într-o perioadă în care multe muzee sunt de acord că trebuie să se orienteze asupra audienței și nu asupra colecției, care este responsabilitatea curatorului față de înregistrarea istoriei orașului? Curatorul/muzeul trebuie să aibă o poziție echidistantă în fiecare caz, deoarece publicul se așteaptă ca muzeul să ofere informații corecte. Curatorul trebuie să prezinte cadrul narativ pentru istoria orașului. O componentă importantă a conținutului istoriei poate fi rezultatul muncii cu diverse grupuri și organizații din oraș. Această cooperare poate avea loc sub multiple forme. În final, este necesară o evaluare în comun a rezultatelor.

2. Ce grad de independență pot avea muzeele în raport cu guvernul? În mod cert răspunsul la această întrebare diferă de la o țară la alta. Bineînțeles că sunt de o importanță vitală variantele de finanțarea totală sau parțială a muzeelor de către autoritățile municipale. În principiu, toți participanții au fost de acord că muzeele trebuie să fie cât mai independente posibil în atitudine și abordare: ele au drept finalitate învățarea pe termen lung, și nu scopuri politice de scurtă durată. Cu toate acestea însă, în unele țări presiunea politică este atât de puternică încât situația este foarte diferită. În astfel de circumstanțe este mai ușor de prezentat într-o expoziție ter. porară o anume versiune a istoriei, decât într-o expoziție

permanentă. Uneori însă, agendele politice coincid cu viziunea muzeului, cum ar fi de exemplu necesitatea unei abordări multiculturale a istoriei și necesitatea dialogului intercultural. Așa este cazul muzeelor din Amsterdam și Moscova. Este cu siguranță indicat ca muzeele citadine să intre în dialog cu politicienii orașului. Muzeele care caută în mod activ contactul cu toate grupurile reprezentative, cu siguranță nu pot exclude politicienii.

3. Muzeele trebuie de asemenea să înregistreze și să prezinte cele mai recente schimbări ale orașului. Prin urmare, colecțiile referitoare la contemporaneitate sunt foarte importante. Este necesară cooperarea cu diverse grupuri: de emigrați și copii, comunitatea de afaceri, corporațiile imobiliare, investitori și restul grupurilor care joacă un rol în schimbarea orașului. În plus, este necesară o altă manieră de cooperare între diferitele sectoare de patrimoniu, așa cum sunt muzeele, arhivele, bibliotecile și organizațiile istorice. Media în format digital, de exemplu website-urile, pot fi un instrument foarte bun în acest sens. Care este relația dintre obiect și documentarea contextului? Care este relația dintre formele materiale și imateriale de patrimoniu? Unii pledează pentru ideea conform căreia colecționarea de contemporaneități trebuie să respecte profilul existent al muzeului, profil dat de colecțiile anterioare. Etnografia este

o disciplină importantă în colecțiile contemporane și ar trebui să existe o legătură mai strânsă cu specialiștii din acest domeniu. Muzeul orașenesc din Helsinki este unul dintre puținele muzee care are etnografi în cadrul personalului.

4. Istoria orașului poate fi surprinsă de mai mult decât un muzeu. Participanții au împărtășit ideea că istoria orașului nu poate fi limitată în pereții muzeului. În ultimii ani, în câteva orașe s-a dezvoltat o cooperare intensă între diversele muzee și alte instituții de patrimoniu. Ideea este de a spune 'povestea' orașului în mai multe locații. Exemple interesante au provenit din Bruges și Anvers. Pentru diferitele muzee este foarte important să își creeze un profil. Din acest punct de vedere pot deveni interesante posibilitățile de a face colecțiile mai mobile la nivelul orașului. În practică însă, această abordare nu este atât de simplă cum pare, deoarece diferențele culturale dintre diversele sectoare de patrimoniu pot fi considerabile. Este deci nevoie de timp pentru dezvoltarea unor activități interculturale.

5. În viitor rolul artiștilor în expozițiile temporare și permanente ar trebui să fie mai mare. Aceștia pot fi artiști vizuali, dar pot fi și povestitori. Mai mult decât orice altă categorie, aceștia pot evidenția emoțiile și pot introduce subiecte controversate.

Tema 2: Activarea orașului

1. Conform unora, muzeul citadin poate și trebui să funcționeze ca un fel de loc de acțiune. Privit din această perspectivă, muzeul este un loc în care amintirile pot fi recuperate și înregistrate fie la nivel individual sau colectiv. Personalul muzeal conduce acest proces, oferă sprijin și consemnează amintirile. Această viziune a muzeului implică atașarea unor diverse tipuri de memorii. Discuțiile iscate pot duce la reactivarea altor episoade din trecut. Muzeul, ca loc de acțiune, este prin natura sa, dinamic. Raportarea la amintiri, și munca în grup la povestirea istoriei poate avea un efect vindecător și poate contribui la notarea unor părți ale istoriei care au fost înăbușite. Prin funcționarea ca un loc de muncă, muzeul poate deveni o legătură între viziunile academice obișnuite ale istoriei și poveștile și amintirile personale. Aceasta a fost cazul mai ales în Districtul Șase din Capetown, și în planurile pentru muzeul citadin al Beirutului.

2. S-a discutat foarte mult și pe tema activității de extindere a muzeelor citadine. Prin acest tip de activități se poate intra în contact cu noi grupuri de oameni care nu merg la muzee. Este vorba mai ales de grupuri aflate de obicei la periferia economică și socială a orașelor. Cooperarea cu organizații, asociații și persoane din aceste cartiere este esențială. Este crucială stabilirea și

implementarea unor astfel de proiecte în așa fel încât să nu fie un plan deja gata. Un muzeu nu are de obicei întreaga expertiză necesară. Este nevoie de foarte mult timp și mulți bani. Dar, mai presus de toate, răbdarea este esențială: trebuie să fiți pregătiți să urmați țelul final printr-un proces de eroare și filtrare. De obicei, personalul din muzee nu are pregătirea suficientă pentru a desfășura aceste activități de extindere. Este necesară deci pregătirea personalului muzeal, de exemplu în domeniul abilităților interculturale, sau angajarea temporară a unor experți, atunci când o cere cazul. Dar cât de departe trebuie extinsă această activitate? Cum se delimitează aceasta de activitățile cu scop social? Acesta este un important punct de discuție.

3. Diverse muzee citadine încearcă să activeze interesul pentru patrimoniul cultural al orașului și pentru istoria orașului în afara clădirii muzeului. În cooperare cu parteneri precum organizațiile turistice, școlile, asociațiile arheologice etc, muzeele orășenești își extind zona de activitate. Tururile turistice ale orașului, micile expoziții de cartier și vânătoarea de comori stimulează interesul locuitorilor zonei și al turiștilor. Website-urile interactive pot adăuga o dimensiune în plus la acestea.

4. În câteva cazuri, muzeele citadine funcționează și ca forumuri de discuție. Reputația muzeelor ca locuri

în care autenticitatea are o relevanță foarte mare poate fi exploatată în acest tip de activitate. Există muzee citadine, de exemplu în multe țări africane, unde muzeele orășenești și fenomenul de muzeu clasic nu sunt foarte bine cunoscute. Este important pentru astfel de muzee să caute parteneriate active cu stakeholderii pentru a atrage interesul acestora pentru muzeu. Proiectele pilot pot atrage atenția stakeholderilor și a altor grupuri țintă asupra propriei lor istorii și patrimoniu urban.

Tema 3: Reprezentarea orașului.

1. Cum își pot împărtăși atenția muzeele între populația locală și regională și turiști? Toate muzeele citadine se adresează populației locale, dar speră și să atragă turiști. Muzeele orășenești din orașele mari sunt capabile să atingă aceste obiective mult mai ușor decât cele din orașele mici. Care sunt prioritățile autorităților locale? Turismul și cultura se află de obicei în același portofoliu la nivel municipal. Acest lucru poate fi de bun augur pentru planurile muzeelor deoarece politica este decisă de un singur departament. Uneori autoritățile locale obligă muzeele citadine să aleagă turismul, motivând că primează interesele economice ale orașului. Muzeele citadine încearcă să urmeze propria lor politică și își exprimă această atitudine în mod vădit.

2. Oamenii din afara orașelor au deseori o imagine mai bună despre oraș decât populația locală. Parte dintre muzeele orășenești întreprind eforturi concrete pentru a schimba imaginea negativă pe care o au locuitorii despre propriul oraș prin organizarea de expoziții temporare sau activități educaționale. Acestea se fac în urma unor consultări cu consiliul local și alte grupuri. În plus, trebuie făcută o informare a turiștilor. Muzeul orașului Rotterdam a prezentat o serie de exemple foarte interesante pe parcursul acestei discuții. Acestea poate rectifica imaginea clișeu și unilaterală pe care turiștii o au adesea despre oraș. Colaborând cu serviciile turistice, de exemplu, la dezvoltarea unor tururi istorice, este o modalitate. Simboluri ale orașului după cum au fost descrise de Vanessa Schwartz și Philip Ethington nu ar trebui refuzate sau mascate. Muzeele citadine le pot găsi diverse moduri de exploatare.

3. Pe lângă imaginea pozitivă a orașului, există și imagini sau subiecte negative care sunt mai mult sau mai puțin tabu. Există multiple moduri de abordare a acestora. Puteți alege să abordați această problemă din diverse perspective, considerând cu multă grijă toate aspectele și permițând audienței să își formeze propria opinie. O altă abordare este izolarea tabu-ului și exprimarea clară a opiniei proprii ca muzeu, cum a făcut de exemplu Muzeul din Amsterdam cu referire la expoziția sa despre prostituție.

4. Ce riscuri își asumă muzeele citadine când prezintă subiecte controversate sau suprimate în trecut? Fiecare muzeu citadin adoptă, sau are posibilitatea de a adopta o atitudine independentă. Reacțiile pot fi puternice, variind de la scrisori din partea vizitatorilor obișnuiți ai muzeului până la discuții publice. Este în pericol muzeu să își alieneze propriul public? Are acest lucru un aspect negativ, sau este posibil ca muzeul să atragă un grup complet nou de vizitatori? Articolul despre modul în care muzeul din Liverpool a ales să abordeze problema comerțului transatlantic cu sclavi a adus ceva lumină asupra acestor probleme.

La ce aspecte ar trebui să fim atenți în următorii ani? Aș dori să surprind (într-o ordine aleatorie) câteva zone de interes.

Diviziunea clasică între rolurile curatorilor, educatorilor și a departamentului de relații publice nu mai este de actualitate. Se pare că sarcina curatorului trece de la a fi un expert în domeniul adunării și prezentării de colecții la rolul de mediator în proiecte care utilizează uneori personal educațional sau din PR la același nivel în echipa de proiect. Caracterul de noutate este dat de rolul pe care vizitatorul îl poate avea în această echipă, chiar și de la distanță. Câteva dintre articolele acestei cărți relatează experiențe ale acestei abordări, inclusiv cea a proiectului Amsterdamul de Est,

proiect al Muzeului de Istorie al Amsterdamului. Eu cred că acest proces se află încă în fazele inițiale și că în anii următori trebuie să încercăm să redefinim diferitele responsabilități profesionale.

O altă arie care necesită atenție este crearea de noi parteneriate și dezvoltarea de rețele. După cum au demonstrat în mod clar lucrările și rapoartele prezentate la conferință, posibilitățile sunt enorme. Ce alegeri facem atunci când încercăm să ajungem la noi audiențe, ce parteneriate sunt strategice din punct de vedere politic, ce parteneriate sunt inevitabile considerând noile evoluții în adunarea colecțiilor și managementul patrimoniului? Un lucru este sigur – muzeele citadine nu mai pot opera pe cont propriu; parteneriatele și rețelele au devenit esențiale. Fiecare muzeu orășenesc trebuie să urmeze o strategie clară în acest sens, prin care va fi deseori dificil de a rezista presiunilor politice care sunt prezente întotdeauna, într-o măsură mai mică sau mai mare.

Extinderea expertizei muzeului este o a treia chestiune care necesită atenție. Personalul are nevoie de mai multă pregătire pentru a acumula abilități interculturale și pentru a cultiva o atitudine multidisciplinară față de alte servicii de patrimoniu, așa cum sunt arhivele, clădirile istorice și arheologia. Domenii precum etnografia, sociologia și asistența socială ar trebui să fie mai bine reprezentate în muzeele

citadine. Politicile trebuie să se axeze mai ales pe nivelurile mediu și superior ale personalului; acestea trebuie să reprezinte îndeaproape populația din care fac parte.

A patra arie care solicită atenție se referă la achiziționarea și prezentarea istoriei recente a orașului, pe de o parte și a istoriei centenare, pe de alta. Poate sau trebuie colecționarea contemporană să existe în contextul colecțiilor vechi? Ce trebuie făcut cu cele mai noi, colecții de documente istorice care diferă în mod radical de colecțiile mai vechi artă, de exemplu? Cum putem face ca istoria timpurie să devină mai interesantă pentru o categorie cât mai largă de public, public care nu are nici o cunoștință anterioară cu privire la această porțiune de istorie a orașului?

În cele din urmă, muzeele citadine ar trebui să profite de oportunitatea de face schimb de expertiză. În această perioadă de conexiuni rapide, atât fizice, cât și virtuale, trebuie exploatată orice ocazie. Acestea pot conduce la adoptarea unei abordări mai

internațională din partea muzeelor citadine, pe teme precum emigrarea și imigrarea, comerțul cu sclavi, rasismul etc. Există planuri de cercetare a posibilităților de creare a unei platforme virtuale.

Conferința a arătat în mod clar cât de mult avem de învățat unii de la alții. Rețeaua Asociației Internaționale a Muzeelor Citadine oferă, după cum se știe, oportunități foarte interesante. Probabil că în viitor grupul de lucru al muzeelor – ICMAH va juca un rol special prin inițierea unor proiecte-pilot interdisciplinare care să investigheze mai multe probleme teoretice și practice care sunt importante pentru muzeologie. Una dintre condiții este ca rezultatele să fie transferabile. Pe durata conferinței a fost clar că muzeele au adesea idei teoretice despre politici referitoare la public și colecții, dar datorită lipsei de bani și timp, precum și datorită lipsei de expertiză muzeală, aceste idei nu pot fi implementate.

Reneekistemaker@ahm.amsterdam.nl

Traducere: Alina Arhirc